

A LAP ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egy évre	6 frt. — kr.
Fél évre	3 " — "
Negyed évre	1 " 50 "
Egyes szám ára	6 "
Külföldre egy évre	8 " — "

Ezen lap megjelenik
hetenként kétszer:
vasárnap és csütörtökön.

SZÉKELYFÖLD.

Közgazdasági, társadalmi és szépirodalmi hirlap,
a csikmegyei gazdasági egyesület hivatalos közlönye.

Hirdetések közlési díja:

minden egy hasábos garmond
sorért vagy annak térfogatáért
4 kr, s minden egyszeri közlés
után 30 kr bélyegdíj fizetendő.
Nagy és többször közlendő
hirdetményt a kiadóhivatal ár-
kedvezményben részesít.

A „Nyílttér“ rovatban
közölendő cikkek soronként
10 kr díjért közöltetnek.

SZERKESZTŐSÉG:

KÉZDI-VÁSÁRHELYTT:

Szabó Albert könyvnyomdájában.

CSIK-SOMLYÓN:

Móricz Gyula szerkesztő lakásán.

KIADÓ-HIVATAL:

KÉZDI-VÁSÁRHELYTT:

Szabó Albert könyvnyomdájában.

CSIK-SZEREDÁN:

Szabó Albert könyvnyomdájában.

A lap tartalmát illető közlemények a szerkesztőségekben, az előfizetések, hirdetések, nyílttéri cikkek, stb. a kiadóhivatalokban fogadtatnak el.

Felhívás előfizetésre

a „Székelyföld“ 1884. évi folyamára.

A „Székelyföld“ című közgazdasági társadalmi és szépirodalmi, hetenként jelenlegi nagyságában 2-szer megjelenő hirlapra a következő árakkal előfizetést nyitunk:

Egy évre	6 frt — kr.
Fél évre	3 frt — kr.
Negyed évre	1 frt 50 kr.
Külföldre egy évre	8 frt — kr.

Előfizetési pénzek bármely időben elfogadtatnak.

Lapunk azon előfizetőit, kik előfizetéseikkel még hátralékban vannak, tisztelettel kérjük azoknak beküldésére.

Kérjük egyúttal t. előfizetőinket, szíveskedjenek előfizetéseiket minél előbb megújítani, hogy lapunk szétküldésében zavar ne forduljon elő.

Előfizetések elfogadtatnak Kézdi-Vásárhelytől a kiadó-hivatalban, Csik-Szeredán Szabó Albert könyvnyomdájában. Az előfizetési pénzek vidékről — legőzszerűbben posta-utalvánnyal — Kézdi-Vásárhelyre, lapunk kiadó-hivatalába küldendők.

A „Székelyföld“ kiadó-hivatala.

Szent Kleofás, mily karaván!

(t—sz.) „Szép élet ez a cigány élet, csak hogy nagyon alkalmatlan“ — mondá egy cigány vajda a vele beszélgető urnak; és mi a cigány vajda mondsát méltányolva, aláírjuk. A mi felfogásunknak ugyan más lehet az értelme, mert talán a cigány vajdával szemben egészen megfordítva értelmezzük, hanem hogy alkalmatlan, aláírjuk. A mi értelmezésünk és

a cigány vajda értelmezése közt pedig az lehet a különbség, hogy mi azt a szép cigány életet nem annyira ő rájok nézve, hanem magunkra nézve tartjuk alkalmatlannak, hogy a mai civilizált világban már alig lehet kiállni. De nem a letelepedett, hanem a vándor cigányokat értjük.

Mikor az elmúlt országgyűlési időszak alkalmával valamelyik képviselő a belügyminisztert az iránt interpellálta, hogy mikor lesz már ezeknek a veszedelmes vándor cigány bandáknak az ő vándorlásuk betiltva? hát a belügyminiszter urnak azt méltóztatott válaszolni, hogy: „A betiltás nagyon könnyen menne, csak azt nem tudjuk, hova tenőket, mert egy község se akarja a maga kebelébe fogadni. Hanem azért gondolkozunk róla, hogy mint lehessen e bajon segíteni?“

Hogy mint az országban igen sok ember gondolkozik erről, úgy a magas kormányról is feltesszük, hogy gondolkodik; de vajjon ki van megbízva e gondolkozással, hol gondolkozik és meddig fog gondolkozni? a kérdés, melyet nagyon szeretnénk már válaszzsal ellátni tudni, mert méltóztatassanak elhinni, hogy kivált faluhelyen annyira alkalmatlan kezd már lenni az a cigány vendégszédés, hogy a falusi lakosságot ezen kellemetlen „járvány“-tól megóvni, kell, hogy a kormánynak ugyancsak egyik kötelességét képezze. Aztán meg egy-egy falura úgy-úgy rákapnak, hogy soha sincs vándorcigány nélkül.

A falusi előjáróságot tudjuk, hogy milyen. A bíró szánt, vet, a jegyző a B. tabella előtt ül, és ha csak a kisbíró nem gondol rá, hát maradhat a cigány, a meddig neki tetszik; némely karaván pedig oly számos tagból áll, hogy egy-egy kis falu lakosságát felülmulja, s éjjel bizony merész dolog arra felé kószálni, a hol ez ördögi fekete alakok, akár a rézbőrű indiánok, tüzeik mellett ordítanak. Nappal meg, mikor a nép munkán van, járják be az asszonyok a falut s vagy lopnak, vagy koldulnak, de oly szemtelenül, hogy nem lehet tőlük menekülni.

Hát alázatosan kérjük a magas belügyminiszteriumtól, lehet-e reményeségünk, hogy a helyhez kötés lehetőségét csakugyan kitalálják valaha? Mert ha gondolkoznak rajta, lehetetlen, hogy ki ne találják, de ha nem gondolkoznak, akkor bizony nem igen fogják kitalálni. Ettől pedig annál inkább félünk, mert nem tűnik föl valami nagy horderejű dolognak, aztán meg abban is lehet valami, hogy szép élet annak, a kinek tetszik, de még annak is alkalmatlan. A közbiztonságra nézve pedig éppen veszélyes.

Valamikor mégis csak le kell számolni vele; hát egy napon vegye elő az a miniszteri tanácsos ur, kire állítólágrá van bízva, és meg fogja látni, hogy könnyebben megy, mint gondolná. Hogy egy-egy községbe nem lehet beszorítani őket, azt mindenki tudja, s így, ha száz esztendeig gondolkoznak róla, akkor se

lehet belőle más, mint beosztani. A megyében kóborló cigányokat az alispának vegyék számon; vegyék számon azt is, hogy melyik városban és faluban van legkevesebb cigány, és osszák be. Mint vályogvetők, kovácsok, lakatosok, muzsikások, szükséges tagjai a társadalomnak, de mint kóborló zsványokat és tolvajokat, rendezett államban lehetetlen megtűrni.

A császártalálkozásra vonatkozólag az „Egyetértés“ Bécsből szept. 13-ról a következő táviratot közli: „Ferencz József király holnap este az északi vasút külön vonatával indul Skiernievicebe; a királylyal a szűkebb körű kíséretén kívül Kálnoky gróf külügyminiszter és a jelenleg Bécsben időző Wolkenstein gróf — osztrák-magyar nagykövet az orosz udvarnál — utaznak. Skiernievicebe 15-én délből érkeznek, a mikorra Vilmos császár odaérkezését is várják, a kit Bismarck herczeg kísér oda.

A cs. kir. hadtengerészeti hajós suhanczok iskolája.

A hajós suhanczok iskolájának célja a hajós suhanczokká felvett ifjakat derék matrózokká kiképezni és őket képesíteni, hogy a fedélzet- és tüzér-, torpedo-, valamint tüzakna-, végre a kormányosi különleges szolgálatokban a magasabb altiszti rendfokozatok elérhessék.

A cs. kir. hadtengerésznél hajós suhanczokul oly ifjak vétetnek fel, kik életük 15-ik évét már betöltötték, de a 17-iket meg nem haladták, tökéletesen épek, erősek és egészségesek, jó látó képességgel bírnak és kifogástalan előéletűek.

A „Székelyföld“ tárczája.

A mi sorsunk.

A kit egykor ifjú lánanggal
Édes érzet vont feléd;
Kiben gyermek-álmaidnak,
Vágyva, sejtve,
Nem keresve,
Első képét fölledél,
S kinek minden gondolatja
Hűn kísérté léptedet:
Gyöngy lánka, nemde régen
Elfeledtél engemet . . . ?
Elfeledtél! Hogyne, hisz csak
Bohóság volt az egész . . .
Nevetséges lenne most az,
Ki szeretne
S hinne benne, —
Ábrándozó gyermek-ész . . . !
Fényben élve, mit az élet
Mosolygva nyujt, élvezed,
S imádkóztól környezetten,
Hogy boldog vagy, azt hiszed . . .
De ha majdan megcsalatva,
Összetörve lesz szíved,
S büszkeséged rombadültén
Kárörömmel,
Jégköznynyel
A nagy tömeg csak nevet,

S belátod, hogy mind hazug volt,
Léba csoport, hű fény,
Mely körülött: oh, majd akkor
Még eszedbe jutok én . . . !

Oh, csak akkor, majd, ha arczod
Szép virága hervadt;
Majd, ha szíved sivatag lett,
S fájó emlék
Csupán, mi még
Benn' a multból maradt:
Akkor jutok még eszedbe,
S késő bánat, késő lesz . . . !
Tán a sir sem adhat enyhét . . .
A mi sorsunk ez, csak ez ! . . .

Gödri Ferencz.

Rejtélyes égi testek.

(IV-dik séta a világos kertjében.)

Abszolút értelemben a korlátolt emberi szellemnek mindegyik égi test rejtélyes, saját nagy (vagy piciny, a hogy vesszük) házákat, a földet sem véve ki; ez is tele van rejtélyvel; relativ minden tudásunk; egy dologról többet, másról kevesebbet vagy éppen semmit sem tudunk, s mégis mindenütt, földön és az égből, a legnehezebbet, az eredetet kutatjuk. Ez már a szellem

természete; világosan bizonyít e mellett a szemle is, melyet a jelen séta alatt egy rejtélyes tűnemény — az égből hulló kövek — felett tartani fogunk.

A légkövek, meteorok, már évezredek előtt ismeretesek voltak, mint erről a régi görög és római, de főleg a kínai krónika-írók följegyzései tanuszkodnak. Az utóbbiak a Kr. előtti 644-ik évtől a Kr. utáni 333. évig 16 légköhullást jegyeztek fel időszorban. Régibb, de kevésbé biztos tudósítások a görögöktől a Kr. előtti 1470. évig terjednek. Ezek közé tartozik egy vastömeg megemlézése, mely a parosi krónika szerint 1168-ban Kr. e. Kreta sziget Ida nevű hegyére hullott volna le. A leghíresebb és Plutarch által leírt köhullás a Kr. előtti 465. évben történt Argos Potamoiban Thébe mellett. Plutarch ezt két malomkö nagyságának jelzi egy tele szekér súlylyal. Ezen nagyszerű esemény természetesen nagy feltűnést okozott Görögországban s a tudósok nem is késtek nézeteiket kifejtetni a világűr mineműsége felett. Anaxagoras nemcsak azt vélte, hogy a csillagok sziklatömegekből állanak, hanem hogy még a hold és föld között is sötét testek mozognak ez utóbbi körül, melyek kövekből állanak. Apolloniai Diogenes szintén úgy vélte, hogy a látható csillagokkal láthatatlan kötőmegek mo-

zognak a föld körül, a melyek néha a földre hullanak, „mint ez a kö-csillaggal történt, mely Argos Potamoiban lezuhant“. Mint az alábbi előadásból kiderülend, a régiek korukhoz s tapasztalataikhoz képest egészen okos véleménynyel voltak a meteorok eredete felől.

A római írók közül Livius tesz először említést egy köhullásról az albanai hegyen 654-ben Kr. e. Plinius az ő természetrajzában a meteorvasról mint ismeretes dologról beszél, mondván, hogy a vas különböző, ahoképest, a mint a földből vagy az égből jön; az egyik lágy és az ólomhoz hasonlít, a másik kemény és merev. Chladi volt az első, ki a meteorokövek eredetének tudományos alapra fektetett magyarázatát 1794-ben megjelent iratában megkísérelte; ugyancsak tőle 1826-ban egy lajstrom jelent meg, melyben 200 meteoroköhullás van az 1824-ik évig felsorolva. Más tudósok is foglalkoztak hasonló összeállításokkal, úgy hogy már 400-nál többre megy a lajstromozott köhullások száma. Felemlitünk néhányat a nevezetesebbek közül.

1492. nov. 7-én déli 11 és 12 óra között Ensisheimnél Elsaszbán mennykőcsapáshoz hasonló erős robaj mellett, mely Luczernig hallszott, több tanu szeme láttára 280 font súlyú kő csapott le egy buzaöldre,

A hajós suhancok felvételét célzó bélyegmentes folyamodványok a kérvényező tartózkodási helyéhez legközelebb fekvő hadkiegészítő parancsnokság útján a cs. kir. kikötő-tengernagyi parancsnoksághoz Polába intézendők.

Minden kérvényhez csatolandók:

- a) a honossági bizonyítvány;
- b) a keresztlevele vagy születési oklevél;
- c) valamely okleveles tetteles állományú katonai vagy hadtengerészeti orvos által, a hajós suhancok felveendő jelöltek megvizsgálására vonatkozó szabály értelmében kiállított orvosi bizonyítvány;
- d) a honossági közigazgatási hatóság által kiállítandó bizonyítvány az illető kifogástalan erkölcsös életről;
- e) valamely nyilvános népiskola elbocsátó vagy végbizonyítványa, esetleg ha ily bizonyítvány melléklendő nem lenne, kimutatása azon kereseti módnak, a melylyel kérvényező foglalkozott, azon kézműipari vagy művészeti, a melyet tanult vagy tanulmányozott;
- f) a mellékelt minta szerinti hitelesített kötelező, a tetteles szolgálatra való kötelezettséget illetőleg.

A kérvényben a jelöltnek családi viszonyai, különös tekintettel arra, vajjon a jelölt egyedüli fiú, egyedüli unoka; a jelöltnek tökéletes árvasága esetén pedig vajjon élelme-e testvérei és mily korúak azok.

Miután a hajós suhancoknak kizárólag csak a magasabb altiszti fokok, nem pedig a hadtengerészeti hadfiak és hadtengerészeti rendfokozatok helyezhetők kiltásba, a hajós suhancok iskolájába való felvétel alól elvileg mind oly elemek kizárva, melyeknél családi viszonyaik vagy előképzettségük fogva elért állásuk iránt, későbbi években netalán fellépő elégedetlenségtől tartani lehet.

A hajós suhancok felvétele rendszeresen augusztus hónap történik, miután az iskola év szeptember 1-ével veszi kezdetét.

A kérvények július hónap terjesztendők be.

Ezen időn kívül beérkező folyamodványok csak az esetben vétetnek még tekintetbe, ha üresedések állottak be.

Ha a cs. kir. kikötő-tengernagyi parancsnokság a felvételt helyben hagyja, úgy az illető jelöltek arról hadkiegészítő parancsnokságuk által tudósítottak és ezek közvetítésével Polába utnak indíttatnak.

A költségeket a hadtengerészeti kincstár viseli, ki ezen időtől fogva a növendékek felől való teljes gondoskodást olyképp veszi át, hogy érték hozzá tartozóikra semmi féle kiadások nem háromolnak.

Ha a jelölt testi alkalmasságánál fogva Polában történt beérkezése után való felülvizsgálatnál alkalmatlannak találtnak, úgy az illető a hadtengerészeti kincstár költségén

gén hozzátartozóihoz azonnal visszaküldetik.

Belépéskor minden ifjú a tökéletes felruházathoz szükséges fehérneművel, ugyanint a szükséges szerekkel úgy nyári, mint téli időre elláttnak; és a szükséges utánpótlásról is, a kincstár gondoskodik.

Minden ifjú teljes ellátásban részesül, mely következőkből áll:

A) a kikötőben
Naponta reggelire: rántott leves és 245 gram kenyér.

Ebédre: leves, melyben 90 gram rizs és 50 gram borsó, vagy 90 gram tészta és 50 gram bab a kellő zöltséggel befőzve van; 276 gram hus, 175 gram kenyér és 0.25 liter bor.

Vacsorára: 175 gram borsó vagy bab, vagy pedig 210 gram rizs és a kellő adalékokból álló meleg főzelék, azután 245 gram kenyér és 0.18 liter bor; vasárnapokon e meleg főzelék helyett 70 gram sajt adatik.

B) A gyakorló hajókon leendő gyakorlati hajózások alkalmával:

Reggelire: hetenként háromszor 70 gram sajt, 0.06 liter rum és 140 gram kétszersült vagy 175 gram kenyér. Négy- és hetenként 25 gram kakao 35 gram csukorral és az előbb említett hasonló mennyiségű kétszersült vagy kenyér.

Ebédre: leves, melyben 100 gram rizs vagy tészta mellett 50 gram hüvelyes vetemény befőzve van; háromszor hetenként 210 gram táplahus; kétszer hetenként 210 gram besózott marhahús; kétszer hetenként 210 gram besózott disznóhús vagy a táplahus helyett 300 gram friss hus, 280 gram kétszersült vagy 350 gram kenyér és 0.35 liter bor.

Vacsorára: 20 gram kávé 25 gram csukorral és 140 gram kétszersült vagy 175 gram kenyér.

Minden ifjú a teljes ellátás és a ruházat után pótlásra megállapított havi ruházatalányon kívül 4 frt 20 kr havi zsoldot kap, mely zsold az előljáró tiszt által kezeltetik.

Ezen zsoldból a ruhamosás és aprólékos kézi szereknek jó karban tartására stb. kiadások fedeztetnek, az ifjunak még elég pénz marad mulatság, dohány stb-re.

Az ezen kiadások után fenmaradó megtakarítások eltértenek és az ifjunak besorozása alkalmával kifizettetnek, úgy, hogy minden ifjú az intézetből való kilépése alkalmával ruházatának kimeléséhez képest tapasztalatszerűleg 25 frtot kap saját rendelkezésére.

Az iskola-hajón az ifjak hivatásszerű elméleti és gyakorlati oktatásban részesülnek, a legzigorubb rend és tisztasághoz szoktattnak és fejlődtségükre úgy természet, mint erkölcsi tekintetben a legnagyobb figyelem fordítatik.

Az egészségügyi ápolásra a hajón egy külön orvos van, ki magának minden egyesnek egészségi állapotáról, a legalább kétszer hetenként tartandó orvosi vizsgák által meggyőződést szerez és előforduló betegségek esetén azonnal a kellő egészségügyi intézkedéseket megteszi.

Az elméleti oktatás magában foglalja: a vallást, olvasást, írást, számolást, német- és illírnyelvtant, valamint a hivatásszerű katonai és tengerészeti tárgyakat.

A gyakorlati oktatás áll a katonai és tengerészeti munkából, kormányozás, vitorlavarás, evezés és naszád-gyakorlat, löveg- és kézi fegyverekkel való gyakorlat, továbbá vívás, tornázás- és úszásból.

Az összes oktatási és iskola-szükségleteket a kincstár fedezi, azonkívül az ifjak szellemi műveltségének előmozdítására a hajón könyvtár áll rendelkezésre.

Az iskola két folyamata van beosztva. Az iskolai tanfolyam szeptember 1-jével kezdődik.

Az ifjak kiképzése rendszeresen két év alatt befejeztetik, ha a belépés az iskola-év kezdetén vagy ezután három hónapnál nem később következett be.

(Vége következik.)

Törökországi levél.

Dobrudsza-Macin, 1884. aug. 22.

(III-ik közlemény.)

A Bosporusban még mindig fennálló quarantaine folytán Küstendjé e hó 20-án d. u. 3 órakor elhagyván, részint vizen, részint vasuton tegnap délelőtt 11 órakor ide érkeztem. Csupán azért jöttem ide, hogy megismerjem jól azon stratégiai pontot, hol sikerült a közelebbi orosz-török háború alkalmával Zimmermann orosz tábornok... hadtestének diversio folytán Ahmet bej dandárának meghátráltatása mellett a Dunán át legalább ozmán földre lépni. Mivel itt éppen katona-dologról van szó s mivel továbbá a magyar történelemben és magyar regényekben gyakran fordulnak elő ismeretlen török katonarangok, helyén valónak találom a török katonai rangfokozatokat fel a pasáig magyarul elmondani, ily rendben: katona: aszker; káplár: csaus; örmester: bas csaus; hadnagy: milázim; főhadnagy: kolázi; őrnagy: bimbasi; alezredes: kaimakám; ezredes: mirálai; ezentul következnek a pasák.

Máskülönbben e város a kisebb városok sorába tartozik; népessége alig haladja meg a 2500-at; ezek részint muzulmánok, részint keresztények. Van benne 2 muszlim templom és 2 iskola.

Mint mindenütt, úgy itt is a jölelkű törökök szokásai s rituális törvényei foglalták le időmet és figyelmemet; azért a tem-

plomokat és iskolákat rendre látogattam s mindenütt kielégítő előékenységgel találkoztam, ugyanarra, hogy egyik templomban imaközben Hadzsi Alibe, a város beledierisze (bírája), számomra csinos nádszéket hozatott be s ülve vettem részt az egy órát tartott istentiszteletben. Ma éppen péntek (gyuma, azaz török vasárnap) lévén, a hógéa (pap) a minaret alaku torony körkeréklyén fülem hallatára ezt énekelte: „Allah Allah egyber, Allah Allah egyber, eshede en la elaha, illa illa lah.“ A templomot csak férfiak látogatták, nők soha, de soha.

Egyik közleményemben említettem néhány iskolás gyermek nevét, most megemlítem néhány szép leányka nevét, u. m. Fatma, Emna, Ajizsa, Zilha, Hatigya, Fadlija, Züve, Refja, Velije, Ifam, Tyania, Kallije stb. Mindeniket rendre-rendre simogattam, ők meg irulva-pirulva loptak egy-egy pillantást reám. (Protekezió folytán juthattam a leánykákhöz.)

Az előkelő törökök ruházatáról (magyar) nemzetiségemre ismervén, többek közt Hadzsi Ellia effendi, ki keveset beszél németül, egy elsőrendű török kávéházban azon bizalmas kéréssel fordult hozzám, hogy fogadnák el saját házában egy feketét; én az ajánlatot azon további kéréssel, hogy lenne szíves családja minden tagját bemutatni, vagy megforditva, készséggel el is fogadtam, mire ezt mondta: „Mit ezt mennyit a törvény megenged: szívesen.“

Többek társaságában tehát a nevezett ur jóízű lakására érkezvén, mindnyájunkat saját lakosztályába vezetett, hol rajtam kívül mindenki a leterített értékes szőnyegen foglalt helyet. Ők ülve, diskurálva szütyölték a feketét, én meg állva használtam a dulesatát.

Időközben gyöngéden figyelmeztettem a háziurat ígéretére, mire 10 éves fiát, Nazmint, és 9 éves leánykáját, Taliját, bemutatta, de a gyermekek anyját, Eminát, semmi, de semmi szín alatt nem.

Vége ismételt kérésemre annyit mégis megtett, hogy az anyát a kertbe kiküldvén, a női lakosztályt, mely 4 egymásba nyíló világos, tiszta, de butortalan szobából állott, szemléletlen alá bocsátotta; itt és csak itt történt velem is az meg, hogy cipőmet le kellett huzni, s úgy sétáltam az értékes szőnyegeken szobából szobába egész a fürdőszobáig. Ezalatt a hölgy a kertben nemes virágok közt sétált, kit én mélyen el-yakmázva, csak az ablakon át láthattam. Ilyen egy muzálmán nőnek az élete, még ha előkelő is.

Távozásomkor a háziur engedelmevel névjegyet hátraküldtem, mire Talija egy szép virágcsokorral tért vissza, mit az atya e szavakkal adott át nekem: „Emléke emlékül küldi egy török nő az ön keresztény nejének.“ Elfogadtam s meg is tartom, mert... szeretem.

mélyen behatolva a földbe. I. M. i. k. s. császár, ki akkor éppen Ensisheimban tartózkodott, a követ kiásatta és felirattal ellátta, az ottani templom karzatába felfüggesztette, azon tilalommal, hogy abból bárki számára valamit le-
törni nem szabad. 1751. május 26-án délután 6 órakor Hraschina felett Zágráb mellett az égen egy tűzgömb jelent meg, mely két részre szakadván, darabjai erős robaj között tüzes lánczok alakjában, kezdetben fekete, azután többszínű füst kíséretében lezuhantak s a földbe mélyen behatoltak; az egyik 71, a másik 16 fontot nyomott. Chladni a lehullott tömeget határozottan meteorvasnak jelentette ki. Az ilyen vastömegek súlya néha igen jelentékeny. A krasnojarski tömeg 1600 fontot nyomott; a texási 1700 fontot, a red-rivieri Louisiniában 3000 fontot; a bahiai 17000 fontot; azok, a melyeket Tucumanban és Durangóban találtak, 300—400 mázsá nehezeknek tartatnak. A wolfsmühlei birtokon Thurn mellett fölfedezett vastömegek előleges számítás szerint 20,000 mázsát nyomnak. Mellőzve a Sienában, Yorkshireben és Benaresben (1794., 1795. és 1798-ban) előfordult köhullások közelebbi leírását, kiemeljük az 1803-ki, mint korszakot alkotót a légköhullások történetében.

A mondott év április 26-án délután 1 órakor történt az, hogy l'Aigle környékén

Normandiában egy hirtelen származó s csakhamar tűzzé gyuladó felhőből erős detonatio között több környékbeli falu határán sok tanu láttára nagy mennyiségű kő (százon felül lehetett a szám) hullott le a földre, melyeknek mindenike hasonlított egymáshoz, csak nagyságuk volt különböző; mert míg egynehány csak egy latot nyomott, mások több fontnyi súlylyal bírtak. Mindenik fekete kéreggel volt borítva s bensejök termésvasat és mágneskovát tartalmazott. Ezen köhullás fényes nappal, annyi ember szeme előtt, természetesen nagy feltűnést keltett, elannyira, hogy többé nem kételkedett senki az égből hulló kövek lehetőségében, hanem ezentul a vita csupán a körül forgott: honnan származnak? Miközben a legkülönbözőbb nézetek törekedtek érvényre jutni. Az előbb Olbers, azután Laplace által ámbár kétségesnek, de mégis lehetségesnek nyilvánított ama vélemény, hogy talán hold-vulkánok által kilökött kövek lehetnek, nemsokára uralkodóvá lett s kiváltképpen Brandes, Encke, főleg pedig Benzenberg által még 1839-ben is képviseltetett; sőt maga a híres Berzelius szinte ezen eszmének hódolt még 1836-ban is.

Olbers 8800 mértföldre számította azon távolságot, a meddig a hold-vulkánok a követ kilökné kell, hogy az a földvonzó

hatáskörébe kerüljön; mihelyt pedig ebbe jut, már tulhaladta az egyenlő vonzás (ugy mondván a közös vámvonal) határát s többé nem tartozik a holdhoz, hanem mi hozzánk; következésképp, ha felénk egyenes irányban halad, földünkre kell, hogy essék. De mivel ezen kövek, ha csakugyan ilyen eredetűek, a hold által legnagyobb részt kajsza irányban hanyatnak ki, s ennél fogva utjokat nem egyenes, hanem mihelyt a hold vonzhatárát átlépték, görbe vonalban folytatják, kénytelenek más kis holdakhoz hasonlóan a föld körül nyargalni, s így, mivel számuk, mint látszik, igen nagy, gyakran beáll az eset, hogy a földpályát átszeldelek, vagy egyébként a földhöz közel jutván, az erős vonzás folytán nagy sebességgel reá hullanak.

Különbben be kell ismernünk, — mondja Littrow élesen — hogy ha ezen hypothesis az aerolithokról csakugyan alapos, ugy a föld az ő szolgájával és fáklavívőjével szemben különös helyzetben találja magát, kénytelen lévén ennek ködöbálásait békével tűrni, a mit nemcsak meg nem gátlhat, de a visszatarlás joga szerint nem is viszonzozhat, mert hatszor nagyobb vonzereje megakadályozza, hogy saját köveit viszont a holdnak fejéhez vágja, nevetelen szolgáját legalább ezáltal jobb magaviseletre oktatandó.

Nem valószínű azonban, hogy egy vulkán, a hold hatszor gyengébb vonzereje dacára, ily hatalmas vet-erőt gyakorolhasson; e mellett újabb nyomozások összhangzanak abban, hogy a hold, ha valaha birt is tűzhányókkal, azok működése már rég megszűnt. Ezért és még más okokból a szóban levő légkövek és vastömegek jelenleg nem is tartatnak a holdból eredőknek; de földi származással sem dicsekedhetnek, mert Urania a felavatott papjai az erről tanuskodó hitelés keresztlevelét számukra kiadni határozottan vonakodnak, mondván: legyenek bár valamely darabokra tört nagy planeta romjai, vagy önálló parányi bolygók, mint a világűr küldérei, az anyag egyetemességét s az erők egységét láthatólag bizonyítják. Chladni szerint a hullócsillagoktól származnak s maga Schiaparelli így nyilatkozik róluk: „Az érvek, melyeket a meteoritok és a hullócsillagok azonosságá ellen közönségesen felhozunk, kényszerítő erővel nem bírnak.“ Cotta „A jelenkor földtana“ című művében ezt írja: „Bizonyára igen nevezetes, hogy a meteoritokban, sokszoros szigorú vizsgálat dacára, eddig egyetlen elemre sem akadtak, a mely mint földi alkotórész, már ismeretes ne lett volna. Éleny, kőneny, széneny, kovany, timany (aluminium), kesreny (magnesium), mésseny,

És most közleményeimet azzal zárom be, hogy ma nagyobb török vagyok, mint voltam tegnap: ezt majd indokolom is. Nem vettem el az igazságból semmit és nem is tettem ahhoz semmit.

Bitai Baikó Lajos.

Felhívás

Kézdi-Vásárhely város és vidéke t. közönségéhez.

Közegészségügyi tekintetben annyira elhanyagolt városunk és vidéke érdekében oly régóta ohajtott kórházunk ügye, melynek alapszabályai a nagyméltósági m. kir. belügyi minisztérium által még ideig május 18-án 29,468. sz. alatt el lettek látva jóváhagyási záradékkal, hosszas fáradozások s megfeszített munkásság után az országos Vörös kereszt egyesület támogatásával Isten kegyelméből végre már annyira haladt, hogy folyó évi októberben megnyithatjuk s átadhatjuk ugy a városi, mint az összes vidéki közönségben levő szenvedő embertársaink használatára.

Midőn ez ünnepélyes megnyitásra a t. városi és vidéki közönséget tisztelettel meghívom, nem tehetem, hogy ismételtén föl ne kérjem városunk és vidéke áldozatkész, human gondolkodású közönségét: vegye pártfogásába human intézeteink e legifjabbikát, mely üdvös voltánál, szükségességénél, de zseneségénél fogva nagyon is rá van utalva a közönség támogatására, jóindulatu segélyezésére. A váratlanul szükségessé vált építkezés ugyanis alapfőkönnének a fenntartásra szánt kamatait, sőt tőkénnek is nagy részét fölemésztette. A fenntartás csak úgy lehetséges tehát, ha közönségünk intézetünket minél nagyobb mértékben segélyezi pénzzel, akár terményben való adományokkal, minél tömegesebben sorakozik az egyesület tagjai közé alapítványok tételével, rendes és pártoló tagságba lépésével. Nagyon kíváncsok a saját magunk érdekében mindent megtennünk, de midőn szenvedő embertársainkon kell segítenünk, midőn ily célú intézetünket átadjuk a nyilvánosságnak, most a kezdetkor kétszeresen szükséges a közönség jóindulatu segélyezése; hisz „ki azonnal ad, kétszer ad” s ezért, elismeréssel hivatkozva a t. városi és vidéki közönség oly jól ismert hazafias, nemes áldozatkészlegére, ismételtén ajánlom felhívásomat szíves figyelmébe.

A kórház létesítésén működő bizottság nevében

K.-Vásárhelytől, 1884. szept. 1.

Br. Szentkereszty Stephanie,
elnök.

hamany, szikeny, vas és kén; ezenkívül még álny (Nickel), cizin, ólom, réz, festeny (Chrom), vilany stb. ki vannak mutatva.

Számos földi ásvány is feltaláltatott bennök, sőt ugy látszik, némelyek s z e r v e s alkotórészeket is tartalmaznak, mik oly égi testből származnak, mely élő lények lakhelye volt. Erre látszanak mutatni a bokkeveldi és alaisi szenes meteoritok, minthogy az ilyen anyagok a földön egyedül csak szerves testek átváltozásából keletkeztek.

Ezen körülmény indította Schiaparellit ama nyilatkozat-tételre, hogy a meteoritok vegyi és ásványtani összetétele ugy a hold-, mint szintén a bolygó-eredetre vonatkozó hypothesisist bármelyiknél inkább elfogadhatóvá tenné, ha a hyperbolikus sebességek igen nyomós nehézséget nem gördítenének elébe; de a hyperbolikus sebesség, — teszi hozzá a hirvenes csillagász — mely néhány meteoritnál észleltetett, le-rontja a lunaris eredet mellett szóló valószínűségeket, lehetetlenné teszi a bolygói (planetárius) eredet elfogadását és szükségkép oda vezet, hogy a meteoritok eredetét az állócsillagok világába tegyük át.

(Folytatása következik.)

Radányi József.

Apróságok.

— **Megdöbbenő fájdalom** keserű érzetével tudatjuk lapunk tisztelt olvasóival, hogy Nagy Péter erdélyi ref. püspök, kir. tanácsos, az összes református egyház országos konventje és zsinatja papi elnöke, a kolozsvári muzeum-egylet alelnöke, az utólréhetetlen magasságban álló egyházi szónok, a kitűnő természettudós, rendületlen jellemű hazafi, folyó hó 16-án a hajnali órákban hirtelen elhunyt. Tizenötödikén még erdélyi folytatva hivatalát s 16-án már halott. Gyászol felette nemcsak az erdélyi ref. egyház, de az összes magyar protestantizmus, melynek egyik leghatalmasabb kimagaslalt bajnoka, oszlopa volt.

— **A Walzer-féle budapesti gépgyár** m. vásárhelyi ügynöksége által ajánlatot tette, hogy a háromszéki megyei községeket jutányos árban részletfizetés mellett ellátja tüzi feskendőkkel. Az eladási feltételek, a mint értesültünk, oly kedvezők, hogy minden község a legkisebb megerősítés nélkül jutna egy kitűnő minőségű feskendőhöz. A gépgyár ajánlata feltűnteti azon módozatot is, hogy miképpen lehetne a vételért legkönnyebben törleszteni. E szerint egy-egy lakház után alig esnék több, mint 50—80 kr. Minden községi polgár igyék egy liter borral kevesebbet egy évben és a feskendő ára ki van szerezve. A közigazgatási bizottságnak — mely nem sokára határozni fog ezen ügy felett — különösen ajánljuk ezen ajánlatot figyelmébe.

— **Sebestyén Mihály** királyi főügyész, mint utólag értesültünk, azért járt Csikban, hogy az építendő új börtön részére helyiséget válasszon ki. Az építkezés jövő tavaszon megkezdődik s egy év alatt teljesen el kell hogy készüljön. Így már most biztosan mondhatjuk, hogy a megyeháza Csik-Somlyón 2 év alatt semináriummal alakul át.

— **Mai számunkban** közöljük a fumei hadtengerészeti suhancz-iskola szabályzatát. Egy új pálya megyénk ifjai számára, melyre eddig nálunk alig akadt vállalkozó. Ezen pálya különösen a szegényebb sorsu, esekelyebb előképzettséggel bíró ifjaknak ajánlható, mely minden költség nélkül biztos jövőt nyújt. Ajánljuk az érdekeltek figyelmébe.

— **A kolera-járvány** elleni óvintézkedés céljából az országos veres kereszt egyesület egy ápolónői tanfolyamot nyit, melyre a beiratkozások már megkezdődtek. A kik esetleg ezen tanfolyamot hallgatni akarják, jelentkezzenek mihamarább a kézdívásárhelyi tanácsnál.

— **Hymen.** Bőjtke Gyula kereskedő f. hó 7-én váltott jegyet Lieb Zsófi k. a. Gyer-gyó-Szt-Miklóson.

— **Császár Bálint,** Seps-Szentgyörgy város polgármestere, és Málík József, a „Székely Nemzet” szerkesztője, — mint a „Nemere Határszéli Közlöny” írja — a kasszinóból kilépni kényyszerültek.

— **Fényes bál** rendeztetett folyó hó 15-kén Csik-Szeredában a „Csillag” vendéglő nagytermében. Fényes volt a kiállítás, de, mint leveleznők megjegyzik, a nagy fény roppant füstöt is okozott, mi az időtöltést feszélyezte. Összes bevétel 10 frt deficitet eredményezett; de egy forint felülfizetés a „Veres kereszt” négyelet” alapfőköjéül takarékpénztárba fog letétni.

— **Giászjelentés.** A bra sói magy. kir. állami elemi és polgári iskolák tanítótestülete fájdalommal jelenti, hogy Csia István brassói áll. el. isk. vezértanító folyó évi szeptember hó 13-án, életének 49-ik, működésének 27-ik évében jobb létre szenderült. A boldogultban az iskola az érdemdu tanítót, a tanuló ifjuság szeretett támaszát, a tanítótestület mindig hű kartársát gyászolja. A boldogult hült tetemei folyó hó 15-én d. u. 4 órakor fognak Seps-Szentiványon örök nyugalomra helyeztetni. Brassó, 1884. szeptember 13-án.

— **Szép halál.** Gyergyó-Alfaluban Kovács István segéd-kántor felesége f. hó 7-én a templomban, mise közben, hirtelen meghalt. Épen térden állva imádkozott, midőn a halál kiszolgált az árnyék világából.

— **Megbicskolták** Berecz Gergelyt Gy.-Szt-Miklóson, f. hó 8-án éjjel verekezés köz-

ben. A gyanu Selyem Antal nevű legényre esett, kit a rendőrség azonnal le is tartóztatt. Mint később kitűnt, a hasát vágta fel a bicskossal, minek következtében megmardásához nem sok remény van.

— **Öngyilkossá lett** ifj. Orbán János eszteredai napszámos folyó hó 16-án Csik-Szeredában. Az indító ok ismeretlen.

— **Felhívás.** Háromszéki megye alispánjától. Sz. 7740—1884. A kézdí szolgabírói járáshoz tartozó Lemhény, Almás, Esztelnek, Kurtapatak, Csomortán, Bélafalva, Kézdi-Martonos községek számadásai több évről hátrálékban lévén, ezeknek az illető hibás községi közegek terhére idegen munkaerő igénybevétele melletti elkészítése szükségessé vált. Felhivatnak ennél fogva mindazok, a kik a községi számadások összeállítására magukban képesítettséget éreznek, hogy ez iránti szándékukat a kézdí járás szolgabírájánál személyesen haladéktalanul jelentseék be. Kelt Seps-Szentgyörgyön, 1884. évi szeptember hó 13-án. B. Apór Gábor, alispán.

— **Pénzügyi palota** Kolozsvárt. A pénzügyminiszter a kolozsvári pénzügyigazgató: Nagy Béla előterjesztésére elvben elfogadta egy pénzügyi palota felépítésének tervét s megbízta nevezett pénzügyigazgatót, hogy részletes tervezetét mielőbb terjessze fel.

— **A kolera** Nápolyban folyvást növekedőben van; Speziában is rosszabbra fordult a helyzet. Umberto király látogatását Nápolyban a nép mindenfelől nagy lelkesedéssel fogadja s ebből az alkalomból igen sok város képvisellete hálafelelőket intézett a királyhoz. A magyar király Umberto királyhoz táviratot intézett, melyben csodálattal fejezi ki iránta. — Pénteken a kolera által fertőztetett kerületekben összesen 1015 betegedési és 447 halálet fordult elő. Ebből Nápoly városára 871 betegedési és 395 halálet esik. — A vasuti közlekedés Nápoly és Róma között meg van szüntetve.

— **Magyar bál** Bukarestben. A Vándory Lajos szerkesztésében megjelenő „Bukaresti Híradó” írja: A „Bukaresti magyar társalgó és segély egyesület” folyó hó 20-án rendezi az első táncvizigalmat Bukarest legnagyobb és legfényesebb termeiben. A főköte a táncestély rendezéséhez az az örömhír szolgálta, hogy Seps-Szentgyörgyről és Brassóból közel negyven magyar vendég érkezik Bukarestbe, megismerni azt az országot, a melylyel annyira azonosak a mi érdekeink. A „Bukaresti magyar társalgó és segély egyesület” nem egyoldalú mulatságot rendez, hanem rendez egy olyant, a melyben a bukaresti magyarság összes értelmisége megjelenhetik és alkalom van nyújtva minden tisztességes magyar embernek arra, hogy a vendégekkel megismerkedhessék. Meghívók küldettek még a „Bukaresti magyar társalgó és segély egyesület” ugynevezett ellenségeinek is, kik magyar emberek létükre csak kigyót, békát kiálnak arra az életrevaló egyeletre, a mely alig három hónapja hogy fenn áll s már is 106 rendes és 16 támogató taggal bír. Mi reméljük, hogy a „Bukaresti magyar társalgó és segély egyesület” bálja fényesen fog sikerülni és a fényes eredmény lesz a választmány legnemesebb jutalma.

— **A várműgy vezérigazgatója** Romániában, Olanescu Gergely, kormány megbízásából hosszabb időt át Budapestten tartózkodott, hogy az ipar s forgalmi intézményeket tanulmányozza. Olanescu ur Herich osztálytanácsos kíséretében a főváros összes kiváló gyári berendezéseit meglátogatta. Nevezetesen megnézték a magyar állami gépgyárat, vasöntőt, s waggongyárat, a Ganz-féle vasöntő villamos osztályát, a Testory-féle bronzgyár-részvénytársulatot, a magyar gyapotfonó- és szövőgyárat, a jutafonó és szövőgyárat, a «Flora» gyertya- és szappangyárat, a fővárosi közraktárakat, a jégraktár-társulatot, az ennek közelében üzembe hozandó köolaj-finomítót, a kőbányai szállásokat, a Schlick-féle vasöntő s mezőgazdasági gépek gyárat, a Kossuch-féle, Szinobányán Losonoz mellett fekvő üveggyárat stb. Olanescu ur — mint értesültünk — berendezéseink által meg volt leve se igen kielégítve, s a szerzett tapasztalatokat remélhetőleg a mi szomszéd forgalmi és kereskedelmi érde-

keink előmozdítására fogja felhasználni, a mennyiben a román vámvivataloknak igazságosabb s méltányosabb eljárása nemcsak a mi kivitelnkre, hanem a román fogyasztókra nézve is nagy haszonnal fog járni.

— **A keleti pavillon** ügyében Bulgáriában járó küldöttség Strausz Adolf és Gaul Károly urak Várnában báró Pereira osztrák-magyar konzul által vezetve megtekintették az ott levő egyetlen bulgár kereskedelmi gyűjteményt. Már Szófiából értesültek Discheff várnai prefektus és Manzóff fővámmigazgató a látogatásról s a küldöttséget előzékenyen fogadták. A tárgyak legnagyobb részét a kiállítás céljaira alkalmasnak találták, mert azok különösen kereskedőinkre és iparosainkra kiváló értékkel bírnak. Ez okból a tárgyaknak Budapestre való elszállítására megtették a kellő intézkedéseket. Strausz és Gaul urak másnap a rustcsuki, harmadnap pedig a trnovoi prefektus által fogadtattak. A fogadtatás szívélyes volt. Különösen Trnovon, hol valóságos ünnepélyes ülést tartottak a főbb hivatalnokok s a régi főváros előkelőségei, mely gyűlésen a kiállítás ügye behatóan tárgyalatván, elhatározták, hogy mihelyt a bolgár kormány részéről is megkapják az intimatumot, a legérelmesebben fognak működni, hogy a jövő évi budapesti kiállításon méltóan legyenek képviselve, sőt Trnovoból tömeges látogatást is helyeztek kiállításra.

— **A uihilisták.** Szept. 10-én a csár beleegyezésével megnyitották Varsóban a Lazienki-palota kertjét, a varsói közönség kedvenc sétahelyét, a közönség előtt. Gyümölcsárusok jelentek meg a kertben, kik az eladott gyümölcsöket nihilista proklamációkba csomagolták. E proklamációkat a járőkelők kezébe csempészték. Néhány embert elfogtak. Kevéssel ezután a császári pár rögtön elhagyta Varsót s Skierniewicze helyett a mondlini erdőbe utazott minden ováció nélkül.

— **A „Gyergyói első takarékpénztár”** részvénytársaság 1884. júliushavi pénztári forgalmának kimutatása. Bevétele: Betét 36 tétel alatt 8313 frt 14 kr. Visszafizetett váltó 40,220 frt 40 kr. Visszafizetett kötvény 30,862 frt. Visszafizetett előleg 76 frt. Befizetett kamat 1936 frt 32 kr. Befizetett illeték 968 frt 10 kr. Betéti könyveske 1 frt 70 kr. Késedelmi kamat 6 frt 51 kr. Visszaváltókra felvett kölcsön 3700 frt. Intézeti váltókra felvett kölcsön 24,000 frt. Bélyegilleték 32 kr. Különféle 191 frt 50 kr. Pénztárkészlet-előhozatal 1884. június 30-ról 17,940 frt 53 kr. Összesen: 128,216 frt 52 kr. — **Kiadás:** Visszafizetett betét és tőkésített kamat 36 tétel alatt 22,365 frt 21 kr. Visszafizetett betét és tőkésített kamat folyó kamata 1 frt 27 kr. Kölcsön adatott kötvényre 36,566 frt. Kölcsön adatott előlegre 70 frt. Tisztviselők és szolga 1884. júliushavi fizetése 170 frt 83 kr. Heti biztosok napdíjai 40 frt. Visszaváltókra felvett kölcsön-beváltás 8200 frt. Intézeti váltókra felvett kölcsön-beváltás 22,500 frt. Felvett kölcsönök után előre fizetett kamat 431 frt 30 kr. 10 százalékos kamat 477 frt 68 kr. Bélyegilleték 38 frt 82 kr. Üzleti költség 61 frt 61 kr. Pénztárkészlet 1884. július 31-én 171 frt 43 kr. Összesen 128,316 frt 52 kr. A „Gyergyói első takarékpénztár” részvénytársaság elnöksége Gyergyó-Szentmiklóson, 1884. augusztus hó 1-én. Merza Kristóf, elnök. Juhász Károly, titkár.

Felélős szerkesztők:

Ifj. Dobay János.

Móricz Gyula.

Kiadó tulajdonos:

Szabó Albert.

Alkalmazást keres

lehetőleg a Székelyföldön

egy szakképzett fiatal egyén, ki gyümölcs- és konyhakertészeti, szőlő- és pincekezelői állást, esetleg kisebb gazdaság vezetését képes elvállalni. Bővebb felvilágosítást nyújt a kiadó-hivatal.

3—3

Hosszu rozs-szalmát

vásárol

a Gr. Mikes-féle üveggyár
BÜKSZÁDON.

